

บทที่ 5

บทสรุป รายงานสิ่งที่ค้นพบ ข้อเสนอแนะ และประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

บทสรุป

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการบัญชีนิติเวชและการสอบบัญชี และเพื่อให้ได้ประโยชน์ที่ทำให้ทราบถึงข้อมูลของการศึกษาเปรียบเทียบการบัญชีนิติเวชและการสอบบัญชี รวมถึงทำให้ได้แนวทางและนำข้อมูลการบัญชีนิติเวชมาประยุกต์กับการสอบบัญชีสำหรับองค์กรในประเทศไทย

ในการศึกษาได้นำแนวคิดของการสอบบัญชีและการบัญชีนิติเวช โดยใช้ทฤษฎีการศึกษาเปรียบเทียบโดยแบ่งเนื้อหาตามสาระสำคัญของการสอบบัญชีและการบัญชีนิติเวช ในขอบเขตทั้งหมด 8 หัวข้อ ได้แก่ ลักษณะการให้บริการตรวจสอบ ความรับผิดชอบ กระบวนการปฏิบัติงาน การวางแผน การควบคุมภายใน หลักฐานของการตรวจสอบ การสรุปผลการตรวจสอบและการรายงาน และคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพ

ในขั้นนี้ได้เก็บรวบรวมจากข้อมูลทฤษฎีจากเก็บรวบรวมจากหนังสือ บทความ มาตรฐานการสอบบัญชี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหาสาระ(Content Analysis) โดยเป็นการนำเอาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ที่จะวิเคราะห์ และตีความเกี่ยวกับความสอดคล้องและความแตกต่าง

รายงานผลของการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีความเหมือนและแตกต่างกันของการบัญชีนิติเวชและการสอบบัญชีดังต่อไปนี้

ลักษณะการให้บริการตรวจสอบของนักบัญชีนิติเวชเป็นการตรวจสอบเกี่ยวกับการค้นหาหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทุจริต เป็นการรายงานข้อเท็จจริงที่พบจากการตรวจสอบ ซึ่งมีลักษณะการให้บริการคล้ายคลึงกันกับการให้บริการเกี่ยวเนื่อง ที่เป็นการตรวจสอบตามวิธีที่ตกลงร่วมกันของผู้สอบบัญชี โดยผู้สอบบัญชีที่ไม่แสดงความเชื่อมั่นใดๆ

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีและนักบัญชีนิติเวชสามารถเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันได้ 4 เรื่อง คือ วัตถุประสงค์และหลักการพื้นฐาน ข้อตกลงในการรับงาน ตรวจสอบ กระจายทำการ และการทุจริตและข้อผิดพลาด โดยมีส่วนที่คล้ายคลึงกันในเรื่องข้อตกลง

ลงในการรับงานตรวจสอบ และกระดากทำการ แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องวัตถุประสงค์และหลักการพื้นฐาน และการทุจริตและข้อผิดพลาด

กระบวนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและนักบัญชีนิติเวช มีทั้งความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน โดยที่มีความคล้ายคลึงกันในส่วนของกระบวนการปฏิบัติงานหลัก ซึ่งมีความเหมือนกัน โดยจะสามารถจัดกลุ่มขั้นตอนที่มีความคล้ายคลึงกันได้ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ช่วงการปฏิบัติงานคือ การปฏิบัติงานช่วงการวางแผน การปฏิบัติงานช่วงการตรวจสอบ(รวบรวมและประเมินหลักฐาน) และ การปฏิบัติงานช่วงการออกรายงาน ทั้งผู้สอบบัญชีและนักบัญชีนิติเวชจะต้องมีการปฏิบัติทั้ง 3 ช่วงดังกล่าวตามลำดับเหมือนกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันในส่วนของการละเอียดการปฏิบัติงานของแต่ละช่วง โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ ในแต่ละช่วงแตกต่างกันออกไป

การวางแผน ทั้งผู้สอบบัญชีและนักบัญชีนิติเวช สามารถถูกเปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกันใน 3 เรื่อง แนวคิดของการวางแผน ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ และ ความมีสาระสำคัญ โดยมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องการได้มาซึ่งความรู้เกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องแนวคิดของการวางแผน และ ความมีสาระสำคัญ

การพิจารณาเกี่ยวกับการควบคุมภายใน ผู้สอบบัญชีและนักบัญชีนิติเวชจำเป็นที่จะต้องมีความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในอย่างเพียงพอของกิจการที่ตรวจสอบ เพื่อที่จะวางแผนการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในเรื่องการควบคุมภายในมีความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันที่สำคัญใน 2 เรื่อง คือ การประเมินความเสี่ยงในการตรวจสอบกับการควบคุมภายใน และการตรวจสอบในสภาพแวดล้อมของระบบสารสนเทศที่ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องการพิจารณาเกี่ยวกับการตรวจสอบในสภาพแวดล้อมของระบบสารสนเทศที่ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ และมีความแตกต่างกันในเรื่องการประเมินความเสี่ยงในการตรวจสอบกับการควบคุมภายใน โดยมีความแตกต่างกันในสองประเด็นคือ ประเภทของความเสี่ยงและวัตถุประสงค์ของการประเมินความเสี่ยง

หลักฐานของการตรวจสอบ สามารถแบ่งการเปรียบเทียบเป็น 4 เรื่อง ได้แก่ ลักษณะของหลักฐานการตรวจสอบ การรวบรวมหลักฐาน การประเมินหลักฐาน และการเลือกตัวอย่าง โดยเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกันคือ ในส่วนของการประเมินหลักฐานคือผู้สอบบัญชีและนักบัญชีนิติเวชจำเป็นต้องประเมินหลักฐานเกี่ยวกับความเพียงพอ ความเหมาะสมและความน่าเชื่อถือ เพื่อใช้ในการออกรายงานได้อย่างสมเหตุสมผล ในขณะที่เรื่องที่มีความแตกต่างกันได้แก่ ลักษณะของหลักฐานของการตรวจสอบ การรวบรวมหลักฐาน และการเลือกตัวอย่าง ในส่วนของลักษณะของหลักฐานของการตรวจสอบมีความแตกต่างกันคือหลักฐานของการสอบบัญชีโดยทั่วไปจะอยู่ในรูปเอกสาร และการจัดบันทึกต่างๆที่เกี่ยวข้องกับรายการทางการเงินและบัญชีของกิจการ แต่หลักฐาน

ของการตรวจสอบทุจริตของนักบัญชีนิติเวชนั้น นอกจากจะอยู่ในรูปเอกสารและการจดบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายการทางการเงินและบัญชีของกิจการแล้ว แต่ยังรวมถึงหลักฐานอื่นๆที่ไม่อยู่ในรูปเอกสารและไม่เกี่ยวข้องกับรายการทางการเงินและบัญชี ในส่วนของการรวบรวมหลักฐาน มีความแตกต่างกัน คือผู้สอบบัญชีจะใช้วิธีการที่สำคัญในการรวบรวมเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชี ได้แก่ การตรวจ การสังเกตการณ์ การสอบถาม การขอคำยืนยัน การคำนวณซ้ำ และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ แต่สำหรับวิธีการรวบรวมหลักฐานของนักบัญชีนิติเวช นอกจากจะใช้วิธีดังกล่าวแล้ว ยังต้องมีการใช้วิธีการอื่นร่วมด้วย คือ การตรวจสอบประวัติส่วนตัว และการสัมภาษณ์และการสอบสวน ในส่วนของการเลือกตัวอย่าง มีความแตกต่างกันในด้านวิธีการเลือกตัวอย่าง และขนาดตัวอย่าง

การสรุปผลการตรวจสอบและการรายงานของผู้สอบบัญชีและนักบัญชีนิติเวช สามารถเปรียบเทียบกันได้ 2 เรื่อง ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการรายงาน และรูปแบบและเนื้อหาของรายงาน ซึ่งทั้ง 2 เรื่องดังกล่าวมีความแตกต่างกัน โดยวัตถุประสงค์ของรายงานของผู้สอบบัญชี มีเพื่อแสดงความเห็นต่อความถูกต้องของงบการเงินสำหรับผู้ใช้ภายในและภายนอกกิจการ ซึ่งแตกต่างจากรายงานสิ่งที่ค้นพบของนักบัญชีนิติเวชที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปผลถึงสิ่งที่ค้นพบจากการตรวจสอบเกี่ยวกับการทุจริตสำหรับผู้ใช้ภายในกิจการ และในส่วนของรูปแบบและเนื้อหาของรายงานก็มีความแตกต่างกันคือ รายงานของผู้สอบบัญชีต้องเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น แต่รายงานสิ่งที่ค้นพบของนักบัญชีนิติเวชสามารถอยู่ในรูปแบบลายลักษณ์อักษรหรือรายงานทางวาจาก็ได้ และเนื้อหาในรายงานของผู้สอบบัญชีถูกจัดเป็นลำดับก่อนข้างตายตัว แต่เนื้อหาของรายงานสิ่งที่ค้นพบค่อนข้างยืดหยุ่นขึ้นอยู่กับงานที่ได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบ

คุณสมบัติของผู้สอบบัญชีและนักบัญชีนิติเวชมีความแตกต่างกันในด้านความรู้ความสามารถด้านต่างๆสำหรับการปฏิบัติงานตรวจสอบ โดยนักบัญชีนิติเวชจำเป็นต้องมีความรู้ในหลายๆด้านมากกว่าผู้สอบบัญชี ซึ่งความรู้ที่นักบัญชีนิติเวชต้องมีมากกว่าผู้สอบบัญชีคือ ด้านกฎหมาย และด้านอาชญาวิทยา ส่วนในด้านการสอบบัญชีก็มีความต่างกันบางส่วน โดยที่นักบัญชีนิติเวชต้องมีความรู้ด้านสอบบัญชีที่เน้นในเชิงสอบสวนด้วย

รายงานสิ่งที่ค้นพบ

การศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีประเด็นสำคัญหรือข้อสังเกตที่เกี่ยวกับความแตกต่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนระหว่างการสอบบัญชีและการบัญชีนิติเวสดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ โดยมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนซึ่งการสอบบัญชีมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินว่าถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ในขณะที่การตรวจสอบของนักบัญชีนิติเวช เป็นการตรวจสอบเพื่อค้นหาหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทุจริตโดยเฉพาะ โดยมีได้แสดงความเห็นต่อความถูกต้องของงบการเงินแต่อย่างใด
2. ความมีสาระสำคัญ การสอบบัญชีจะตรวจสอบงบการเงินโดยพิจารณาความมีสาระสำคัญเป็นหลัก เพราะการสอบบัญชีเป็นตรวจสอบเงินการเพื่อแสดงความเห็นในภาพรวม โดยมีขอบเขตของการตรวจสอบที่เป็นรายการทางการเงินทั้งหมดของงบการเงิน แต่ในทางปฏิบัติผู้สอบบัญชีไม่สามารถตรวจสอบรายการทางการเงินได้ทั้งหมดอย่างละเอียด ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงจำเป็นที่จะตรวจสอบโดยให้ความสำคัญกับรายการทางการเงินที่ถึงระดับความมีสาระสำคัญเป็นหลัก ในขณะที่นักบัญชีนิติเวช จะทำการตรวจสอบทุจริตโดยไม่สนใจเกี่ยวกับความมีสาระสำคัญ เพราะการตรวจสอบของนักบัญชีนิติเวช เป็นการตรวจสอบเฉพาะเรื่อง ซึ่งขอบเขตการตรวจสอบจึงแคบกว่าการสอบบัญชี ดังนั้นเมื่อทำการตรวจสอบ นักบัญชีนิติเวสก็จะต้องตรวจสอบทุกรายการที่ความเป็นไปได้ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตอย่างละเอียด โดยไม่สนใจว่ารายการดังกล่าวจะถึงระดับสาระหรือไม่
3. การสอบสวน โดยปกติผู้สอบบัญชีไม่จำเป็นต้องรวบรวมหลักฐานโดยใช้วิธีการสอบสวน แต่นักบัญชีนิติเวชจำเป็นต้องมีการสอบสวนบุคคลที่อาจเกี่ยวข้องกับการทุจริต เพื่อใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการทุจริต โดยจะเป็นการสังเกตพฤติกรรมตลอดจนคำให้การต่างๆที่อาจมีความผิดปกติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อมโยงไปสู่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทุจริตได้
4. ความรู้ความสามารถ โดยทั่วไปการตรวจสอบของทั้งผู้สอบบัญชีและนักบัญชีนิติเวช เป็นการตรวจสอบข้อมูลทางการเงินเหมือนกัน โดยผู้สอบบัญชีตรวจสอบข้อมูลทางการเงินเพื่อแสดงความเห็นต่อความถูกต้องของงบการเงิน แต่นักบัญชีนิติเวช มีหน้าที่หลักในการตรวจสอบเพื่อพิสูจน์เกี่ยวกับการทุจริต ซึ่งในการพิสูจน์เกี่ยวกับการทุจริตดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความสามารถในหลายๆด้านนอกเหนือจากความรู้ด้านการบัญชีและการสอบบัญชีเพียงอย่างเดียวเป็นหลัก โดยความรู้ความสามารถที่นักบัญชีนิติเวชควรมีเพิ่มเติม ได้แก่ ความรู้ด้านกฎหมาย ความรู้ด้านการสอบบัญชีเชิงสอบสวน และความรู้ด้านอาชญาวิทยา ซึ่งความรู้ความสามารถเหล่านี้ผู้สอบบัญชีอาจจะไม่จำเป็นต้องมี หรือมีแต่ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องรู้อย่างละเอียดมากนัก

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาของสมชาย ศุภธาดา กล่าวถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานของนักบัญชีนิติเวช โดยการศึกษาครั้งนี้ ได้นำไปใช้เป็นกรอบในการเปรียบเทียบการบัญชีนิติเวชและการสอบบัญชี ของการค้นคว้าแบบอิสระที่อยู่ภายใต้หัวข้อกระบวนการปฏิบัติงาน โดยพบว่ากระบวนการปฏิบัติงานหลักของการสอบบัญชีมีความคล้ายคลึงกันกับการบัญชีนิติเวช

จากผลการศึกษาของจันทนา สาขากร ได้สรุปสาระสำคัญในบทความเรื่องการบัญชีนิติเวช สาระสำคัญ เทคนิคการตรวจสอบ และการเป็นพยานในศาล และ จากเอกสารประกอบการสอนเรื่องการบัญชีนิติเวช และผลการศึกษาของเสาวนีย์ สีขณวัฒน์ โดยกล่าวถึงความหมายและหลักการพื้นฐานของการบัญชีนิติเวช ซึ่งสอดคล้องกับการค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ พบว่า วัตถุประสงค์และหลักการพื้นฐานของการสอบบัญชีและการบัญชีนิติเวชมีความแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาของวรศักดิ์ ทูมมานนท์ ได้สรุปสาระสำคัญในเอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง Forbes.com: The Corporate Scandal Sheet เกี่ยวกับการบิดเบือนข้อมูลทางการเงินของบริษัท WorldCom ประเทศสหรัฐอเมริกา ว่าบริษัทฯ ได้ตกแต่งงบการเงินโดยมีวิธีการสำคัญ ซึ่งได้นำไปใช้เป็นกรอบในการเปรียบเทียบของการค้นคว้าแบบอิสระ โดยมีความสอดคล้องกันซึ่งผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องมีทักษะในการตรวจสอบเกี่ยวกับการทุจริตสูงขึ้น หรือจำเป็นที่ตรวจใช้บริการของนักบัญชีนิติเวช เพื่อให้สามารถตรวจพบการทุจริตได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบในขอบเขต 8 หัวข้อ คือ ลักษณะการให้บริการตรวจสอบ ความรับผิดชอบ กระบวนการปฏิบัติงาน การวางแผน การควบคุมภายใน หลักฐานของการตรวจสอบ การสรุปผลการตรวจสอบและการรายงาน และคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพของการสอบบัญชี และการบัญชีนิติเวช พบว่ามีข้อเสนอแนะจากการศึกษาดังนี้

1. การส่งเสริมให้ผู้บริหารของกิจการ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี ตระหนักถึงความสำคัญของการทุจริตมากขึ้น

เนื่องจากในปัจจุบัน การทุจริตภายในองค์กรมีมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากที่สมาคมผู้ตรวจสอบการทุจริต(The Association of certified Fraud Examiners :ACFE)ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้

สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่และการใช้หน้าที่ในทางมิชอบของปี 2545¹ว่า มูลค่าความเสียหายจากการทุจริตดังกล่าวมีมูลค่าประมาณ ร้อยละ 6 ของรายได้ หรือ 600,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นจำนวนที่มหาศาล นอกจากนี้ในรายงานดังกล่าวได้ระบุว่าการทุจริตส่วนใหญ่มีมาจากบุคคลในองค์กร หรือที่มักเรียกว่าอาชญากรที่ทำงานในสำนักงาน(White-Collar Criminals) ซึ่งมักเป็นการทุจริตโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ คือการใช้ตำแหน่งเพื่อประโยชน์ส่วนตัว เช่น การยักยอกทรัพย์สิน(Misappropriation of Assets) การบิดเบือนรายงานทางการเงิน(Fraudulent Financial Reporting) เป็นต้น ดังนั้นหากผู้บริหารของกิจการ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี ให้ความสำคัญกับการควบคุมป้องกันการทุจริต เช่น การมีการควบคุมภายในที่ดี มีการรักษาความปลอดภัยทั้งทางด้านกายภาพและการเข้าถึงข้อมูลที่ดี มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานรวมทั้งการตรวจสอบการทุจริตอย่างเข้มงวด ตลอดจนมีการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับบุคคลภายในองค์กร ก็จะสามารถช่วยให้การทุจริตภายในองค์กรลดลงได้

2. สนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานตรวจสอบโดยให้ความสำคัญของการทุจริตมากขึ้น เนื่องจาก ถึงแม้ว่าผู้สอบบัญชีต้องวางแผนและปฏิบัติงานโดยใช้วิจารณญาณในการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพต่อข้อมูลของกิจการ โดยคำนึงถึงสถานการณ์แวดล้อมที่อาจมีอยู่ ซึ่งเป็นเหตุให้ข้อมูลในงบการเงินขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ รวมถึงการได้พิจารณาถึงความเสี่ยงที่งบการเงินจะแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตและข้อผิดพลาด ตลอดจนการกำหนดวิธีการตรวจสอบ เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลว่าจะตรวจพบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญต่องบการเงินอันเกิดจากการทุจริตและข้อผิดพลาดด้วยแล้ว อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบบัญชีโดยทั่วไปอาจจะไม่สามารถค้นพบการทุจริตทางการบัญชีได้ ดังนั้นผู้สอบบัญชีควรปฏิบัติงานตรวจสอบโดยให้ความสำคัญกับการตรวจสอบทุจริตมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้สอบบัญชีอาจจะมีการปฏิบัติงานตรวจสอบต่างจากเดิมบ้าง เช่น นอกจากจะใช้วิจารณญาณในการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพต่อข้อมูลของกิจการแล้ว อาจจะมีการคิดในมุมมองของผู้ทุจริตมากขึ้น มีการสัมภาษณ์พนักงานของกิจการมากขึ้น เป็นต้น เพื่อผู้สอบบัญชีจะสามารถตรวจพบหรือยับยั้งการทุจริตได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

¹ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. “Sarbanes-Oxley Act.” ในการประชุมสหพันธ์นักบัญชีอาเซียนครั้งที่ 13 และการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่18; วันศุกร์ 10-วันเสาร์ 11 ตุลาคม พ.ศ.2546 ณ โรงแรมโซฟิเทล เซ็นทรัลพลาซ่า ลาดพร้าว กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์ และสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2546 : 59-60

ประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

ประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมต่อไป คือ

การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำการบัญชีนิติเวชมาใช้กับองค์กรธุรกิจในประเทศไทย

เนื่องจากการความเสียหายจากการทุจริตมีจำนวนมากมาย และการสอบบัญชีก็อาจไม่เพียงพอต่อการตรวจพบหรือป้องกันการทุจริตเต็มที่ เพราะการตรวจสอบงบการเงินของผู้สอบบัญชีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินว่ามีความถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญหรือไม่ โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์หลักในการตรวจสอบทุจริต ดังนั้นหากองค์กรธุรกิจในประเทศไทยได้มีการนำหลักการของการบัญชีนิติเวชมาใช้ร่วมกับการใช้บริการของผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจสอบภายในหรือผู้ที่ทำการตรวจสอบทุจริตโดยเฉพาะ ก็อาจจะช่วยให้องค์กรดังกล่าวสามารถป้องกันหรือยับยั้งการทุจริตได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการบัญชีนิติเวชเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย ผู้ที่ได้ศึกษาและเข้าใจในหลักการตลอดจนการปฏิบัติงานจริงของการบัญชีนิติเวชยังมีน้อย อีกทั้งยังไม่มีมีการนำการบัญชีนิติเวชมาไว้ในหลักสูตรของการศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาว่าหากมีการนำการบัญชีนิติเวชมาใช้กับองค์กรธุรกิจในประเทศไทยจะให้ประโยชน์อย่างไร มีค่าใช้จ่ายหรือความยุ่งยากมากขึ้นหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบประโยชน์และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้วคุ้มกันหรือไม่ ตลอดจนเพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารองค์กรต่างๆ ผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจสอบภายใน ว่ามีความเห็นด้วยหรือไม่ที่จะนำการบัญชีนิติเวชมาใช้เพื่อการตรวจสอบทุจริตสำหรับองค์กรธุรกิจในประเทศไทย